

Krigsskipið USS Donald Cook lá á Runavík í síðstu viku
Mynd: Álvur Haraldsen

Siglingarleiðir um Arktis
(Mynd úr faldara “Føroyar – eitt landi í Arktis”, Uttanríkistænastan)

GIUK Gap. Ein stytting fyri økið millum Grønland, Ísland og Stóra Bretland og holið ella sjógvin millum hesi londini. Landnyðringsleiðin fer gjøgnum hetta økið.
(Mynd úr faldara “Føroyar – eitt landi í Arktis”, Uttanríkistænastan)

Arktis

Arktis er eitt ómetaliga stórt øki, ið fevnir um 30 milliúnir ferkilometrar. Fýra milliúnir fólk búa á økinum. Økið fevnir um partar av Kanada, USA, Russlandi, Finnlandi, Noregi og Svøríki, og harumframt Grønland, Ísland og Føroyar

Arktis verður lýst á ymsan hátt. Landafrøðiliga verður lýsingin ofta avmarkað til økið norðan fyri pólkringin, ella har ið markið gongur suður til øki við permafrost, ella har miðalhitin í juli er í mesta lagi 10 hitastig. Men tá ið politiska samstarvið er um at røða, fevnir Arktis í roynd og veru um øll londini og fólkin í norðurleiðum, m.a Føroyar. Sum sæst á myndini, gongur politiska markið, sum brúkt verður í Arktiska Ráðnum, suður um Føroyar.

Nýggju siglingarleiðirnar
Veðurlagsbroytingarnar hava við sær, at tað verður gjørligt at sigla norður um Russland og Kanada munandi størri part av árinum enn nú. Sum frá líður fer væntandi eisini at bera til at sigla frá Kyrrahavi tvørtur um Norðpólin til Norðuratlantshav.

Við nýggju siglingarleiðunum ber til at spara tíð og brennievni, samstundis sum CO₂útlátið minkar.

Frástøðan millum Rotterdam og Yokohama minkar við sløkum 40 prosentum í mun til núverandi leiðirnar gjøgnum Suezveitina, Adenflógvan og Malakkafjørðin.

Føroyar liggja væl fyri, bæði í sambandi við beinleiðis norðurleiðina og við vestara munnan á landnyðringsleiðini, ið verður mett at vera tann siglingarleið, sum fær størstan týðning komandi árin. Skipaferðslan er longu nú økt á havleiðunum kring Føroyar, og væntast kann, at ferðslan økist munandi komandi árin. At virksemað økist á einum stórum øki, har ið nógvir vandar kunnu gera seg galdandi, krevur trygd og tilbúgvng á hægsta stigi, bæði við atlit at trygd hjá fólki og umhvørvisvernd.

(Brot úr faldara “Føroyar – eitt landi í Arktis”, sum Uttanríkistænastan á Løgmannsskrivstovuni gjørdi í 2013, har støðan hjá Føroyum varð lýst í mun til Arktis)

dag, í mun til, tá ið eitt krigsskip kom til Føroya undir kalda krígunum.

– Móttøkan er ein heilt onnur í dag, í mun til, tá ið amerikanska krigsskipið McCloyd kom til Føroyar í 1987. Tað sigur nakað um, at støðan í Føroyum eisini er broytt nóg, sigur hann.

USS McCloy vitjaði í Havn í juli í 1987. Tá var mikið rumbul av tí. Søgur gingu um, at skipið hevði kjarnorkuvápn umborð. Fríu Føroyar mótmælti, at eitt tilíkt skip ikki skuldi koma til Føroya. Millum annað Tjóðveldisflokkurin, sum hann at tá, var harðliga ímóti hesi vitjanini og sera virkin í mótmælistiltøkunum.

Kina og Russland
Útbúgvngarleiðari og lektari í samfelagsvísindum á Sögu- og samfelagsdeildin á Setrinum vísir á, at í dag eru tað ikki bara USA og Russlandi, ið eru stórveldi.

– Kina er í dag eisini eitt stórveldi, og eitt sindur aftanfyrri eru lond sum India, Japan og Korea, sum eisini kunnu gerast stórveldi í framtíðini. Tá ið kalda krígið endaði í 1990/91 og fram til umleið 2005 var støðan í heiminum ikki so spent. Men nú eru Kina og Russland vorðnar sterkari, og tað tvingar USA innaftur at vísa styrki.

Støðan í Stillaðrinum er nakað tann sama.

– USA gavst við at hava herstöðir á nøkrum av oyggjunum í Stillaðrinum. Men nú royna teir at koma inn aftur og fáa ávirkan. Kina og Russland hava eisini áhuga í økinum. Støðan er vorðin eitt sindur meira spent seinna árin, sigur Jens Christian Svabo Justinussen.

Ónd ringrás
Hann vísir á, at USA vil ikki hava figgindar at vera ov nær teirra egna landi, og tí ræður um at hava vinir rundan um seg.

– Tað er eitt trygdarpolitiskt tvístøða. Eithvørt land hevur rætt og skyldu at verja seg. Men tað kann eisini fatast sum ein hótta, og so fara onnur lond at dubba seg. Tað er vandi fyri, at ein ónd ringrás fer í gongd, har fleiri partar fara at dubba seg. Tí er tað týðingarmikið við dialogi, tað kann avleiða tvístøðurnar, sigur Jens Christian Svabo Justinussen.